

JE LAAT JE AUTO KEUREN, MAAR JE LICHAAM NIET

Private preventieve gezondheidszorg

JE LAAT JE AUTO KEUREN, MAAR JE LICHAAM NIET

Twee Nederlandse bedrijven bieden een 'Total Body Scan' aan: een snelle (en dure) analyse van je algemene gezondheid. Maar het concept zorgt voor controverse, want niet iedereen vindt het nuttig of zonder gevaar. In België is het verboden. *Knack* deed de test in een Duitse kliniek.

Het begon met een paginagrote advertentie van het bedrijf Prescan in de Nederlandse *de Volkskrant*: een zomeraanbieding voor een Total Body Scan werd 'wegens grote belangstelling' verlengd. De scan kostte in promotie 890 euro in plaats van 1590 – op de factuur werd dat vertaald als 'komkommerkorting'. Er wordt een volledig cardiologisch onderzoek aangeboden, en een MRI-scan waarmee met magnetische beeldvorming een groot deel van het lichaam in kaart wordt gebracht. De uitslag wordt dezelfde dag meegedeeld. 'Prescan heeft mijn leven gered', getuigt de Nederlandse actrice Willeke van Ammelrooy op de advertentie.

De filosofie achter de onderneming is dubbel. De meeste mensen gelóven dat ze gezond zijn, de klanten (geen patiënten) van Prescan zullen het wéten. Anderzijds benadrukt het bedrijf dat het belangrijk is levensbedreigende ziekten tijdig te herkennen, zodat er met grote kans op succes een behandeling kan worden gestart. De website en de chique folders bulken van de getuigenissen – onder meer van tal van bekende Nederlanders – over net op tijd ontdekte kankergezwellen of dichtgeslibde aders.

Prescan schuwt de harde marketing niet. In een Nederlands magazine krijgen lezers, zogenaamd om de tiende verjaardag van het bedrijf te vieren, een gratis bloeddrukmeter ter waarde van bijna honderd euro aangeboden als ze voor eind december een Total Body Scan boeken. De onderneming garandeert dat als u elders hetzelfde pakket aan een goedkoper tarief vindt, het verschil terugbetaald wordt. Moeilijk kan die controle niet zijn, want er is slechts één concurrent in Nederland: Privatescan, dat ook een laagsteprijsgarantie geeft, ook sterke zomerkortingen én een gratis bloedonderzoek ter waarde van 169 euro. Het bedrijf heeft een Royal Total Body Scan in de aanbieding – de concurrentie is vlijmscherp. Overigens blijken er ook 'winteraanbiedingen' te zijn, met dezelfde kortingen. Beide bedrijven maken graag de analogie met de jaarlijkse autokeuring: waarom andere machines regelmatig laten controleren, maar de 'organische machine' die uw lichaam is niet?

Ik bel voor een afspraak met Prescan, en verwacht – zoals aangekondigd op de website – 'een gesprek met een verpleegkundig onderzoekscoördinator die in overleg met de arts een risicoprofiel met onderzoeksplan zal opstellen'. Dat blijkt mee te vallen. In een kwartiertje was het gefikst – er werd me aangemaand snel te beslissen, want de beschikbare plaatsen vlogen de deur uit. In dat kwartiertje was me een extra CT-scan van het hart verkocht, en een uitgebreid bloed- en urineonderzoek, gezien enkele medische antecedenten in mijn naaste familie. Telkens tikte de factuur aan, ze zou oplopen tot 1397 euro, ondanks de komkommerkorting. En dan had ik niet eens ingeschreven op alle opties, die overigens niet in elke kliniek kunnen worden uitgevoerd – het totale pakket moet meer dan 3000 euro kosten.

Vijfsterrenkliniek

Vooraf dat ze zo snel een CT-scan voorstelden, verbaasde me, want computertomografie steunt op röntgenstralen en is dus niet zonder risico. 'De CT-scan is, afgezien van de relatief geringe dosis röntgenstraling, zonder risico's en niet belastend', heet het bij Prescan. Of nog: 'De stralingsbelasting is beduidend lager dan de natuurlijke straling waaraan inwoners van Europa gemiddeld per jaar blootgesteld zijn.' De behandelende Duitse radiologe zou later minder soepel zijn: ze zwierde de CT-scan uit mijn pakket, omdat er geen enkele reden was om hem uit te voeren.

De praktijk zorgt in Nederland voor controverse. De bedrijven mogen hun scans niet in Nederlandse ziekenhuizen uitvoeren. Hun klanten worden noodgedwongen doorverwezen naar Duitse klinieken vlak over de grens, hoewel ze dat verantwoorden met de stelling dat de klinieken er modernere technologie in huis hebben: vijfsterrenklinieken! 'In de Nederlandse gezondheidszorg kunt u alleen terecht als u ziek bent', stelt Prescan. 'Terwijl u juist uit voorzorg wilt weten of u gezond bent.' De Nederlandse minister van Volksgezondheid zou wel overwegen preventieve bodyscans – al dan niet in beperkte mate – toe te laten.

De Vereniging tegen de Kwakzalverij gaat hevig tekeer tegen de praktijk. Ze heeft klacht ingediend bij de Reclame Code Commissie tegen de advertenties, omdat ze 'misleitend en oneerlijk' zouden zijn, want ze insinueren dat een Total Body Scan kan garanderen dat iemand gezond is. Maar het feit dat zo'n scan niets vindt, impliceert niet dat er niets is. Een vals gevoel van veiligheid dus. In het blad *Medisch Contact* somden radiotherapeut Lukas Stalpers en psycholoog Frits van Dam vorig jaar hun bezwaren op. Ze stellen dat Willeke van Ammelrooy, die voor een televisieprogramma zo'n scan liet doen en gevorderde eierstokkanker bleek te hebben, beter meteen met de lichte symptomen die ze had gevoeld naar haar huisarts was gegaan. Ze stellen dat zulke medische check-ups niet tot een langere overleving leiden, wel tot gezondheidsverlies. Want mensen kunnen mentaal in de problemen komen door onzekerheden die opduiken. Met het ouder worden stapelt iedereen kleine – dikwijls onschuldige – afwijkingen op, waarbij meestal geldt: wat niet weet, niet deert.

Er is veel debat over de stelling van Prescan dat bij een op de vijftig klanten een tumor gevonden wordt. Als daar elk vetuiltje of ander onschuldig gezwel bij wordt geteld, wordt de kluit misleid, vindt de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Daarin volgde de reclamecommissie de klagers niet. Het leidde ertoe dat Prescan reageerde met een aparte website: www.hetzetegenpre-scan.nl, waarop de argumenten van de kwakzalverbestrijders worden aangepakt. 'De essentie is om het uit de overdiagnose voortvloeiende gezondheidsverlies te kwantificeren en te beoordelen in relatie tot de gezondheidswinst die de vroegdiagnostiek oplevert door het redden van levens', stelt het bedrijf krachtig. Of vrij vertaald: het is niet zo erg dat er veel kleine afwijkingen worden ontdekt, als er genoeg grote worden opgespoord die dringend behandeld moeten worden.

Helaas geeft het bedrijf geen cijfers om die stelling te staven. Het zegt alleen dat bij ongeveer vijf procent van de onderzochte 'patiënten' een ernstige ziekte werd vastgesteld. Het bedrijf heeft naar eigen zeggen tienduizenden scans uitgevoerd, dus zou het over solide wetenschappelijke gegevens moeten beschikken. Maar noch Prescan, noch Privatescan wenst *Knack* cijfergegevens te verschaffen – zelfs niet over het aantal Belgische klanten. Ook over de reden waarom ze geen cijfers willen geven, willen ze niet communiceren. 'Dat is onze keuze.'

Dames in mantelpakjes

De kliniek waar mijn lichaamsscan wordt uitgevoerd, is geen ziekenhuis, maar een onderneming in een bedrijvenpark vlak bij de luchthaven van het Duitse Düsseldorf. 'Ik wil niet geloven dat ik gezond ben, ik wil het weten', is het motto dat boven de receptie hangt. Een er niet echt gezond uitziende Nederlandssprekende Duitse dame fungeert als hostess en als tolk bij de gesprekken met de artsen. Er is een lounge met schilderijen en drankjes en broodjes in plaats van een wachtzaal. De aanwezige klanten zijn montere dames van middelbare leeftijd in mantelpakje en er verdacht gezond (en welgesteld) uitziende mannen – dikwijls in koppel. De enige in het gezelschap die duidelijk een gezondheidsprobleem had, een Oost-Europeaan met overgewicht die om het uur buiten een sigaret ging roken, vergezelde enkel zijn vrouw bij haar onderzoek.

Een in België wonende Nederlandse ondernemer kwam voor de tweede keer in vijf jaar langs. Hij behoorde tot de grootste doelgroep: de drukke zakenman/vrouw die wil weten of hij/zij nog altijd goed bezig is. Hij had een vriend bij wie beginnende prostaatkanker was vastgesteld, wat voor hem volstond om het nut van een bodyscan te bepleiten. Zelfs in de wetenschap dat op zo'n scan niet alles te zien is, gaf het feit dat er geen verkalking van zijn aders te bespeuren viel, of geen beginnende tumor, hem een goed gevoel.

De onderzoeken gebeuren snel en efficiënt. Het claustrofobische gevoel waar je voor gewaarschuwd wordt bij de MRI-scan blijkt mee te vallen, maar het helpt dat je met een soort periscoop de operatoren achter hun computerscherm kunt zien zitten. Je gaat op een fiets voor een weerstandsonderzoek, je krijgt een echo van je hart te zien en je doet de klassieke staalnamen voor een uitgebreid laboratoriumonderzoek. Tussendoor word je steeds naar de lounge geleid, waar de klanten zich in een behoorlijk tempo afwisselen. Het was bijna gezellig – helemaal anders dan de drukke en angstige sfeer in een ziekenhuis.

In ons land is dit soort scans niet toegelaten, laat staan dat er reclame voor mag worden gemaakt. Sommige ziekenhuizen hebben een programma dat er vergelijkbaar mee is, een soort 'uitgebreid nazicht'. Dermatoloog Jan Gutermuth van het Universitair Ziekenhuis Brussel speelt met het idee om 'als hobby' een *executive* kliniek op te richten, al dan niet in de schoot van het UZ, waarbij een aantal artsen een halve dag per week zou worden ingeschakeld om mensen met een drukke agenda in korte tijd te screenen. Gutermuth is Duitser van afkomst, en kent dus het concept.

'Het zou een grote administratieve inspanning vergen om zoiets in een gewone kliniek te doen', legt hij uit. 'Toch wil ik onderzoeken of het mogelijk is zo'n doelgericht parcours in te plannen, waarbij alle onderzoeken op een voormiddag worden uitgevoerd, inbegrepen een algemeen verslag met de risico's en aanbevelingen, zoals een betere voeding of verder onderzoek. Er zijn spelers op de markt die zoiets commercieel aanbieden en er geld mee verdienen, maar zonder veel reflectie over wat een patiënt nodig heeft, terwijl het uiteraard beter is om onderzoeken te plannen in functie van de patiënt.'

Gutermuth heeft er nog geen idee van of zijn plan in de Belgische realiteit past. In 2009 poogde het Brusselse bedrijf Royal Hospitals preventieve lichaamsscans aan te bieden, in samenwerking met het Ziekenhuis Oost-Limburg. De kostprijs was 2500 euro (of 3500 euro in een luxeverisie, overnachting inbegrepen), maar na een vijftiental scans was het afgelopen. **Er kwam protest tegen het project na een parlementaire vraag van arts en senator Louis Ide (N-VA) aan federaal minister van Volksgezondheid Laurette Onkelinx (PS). Ide is van oordeel dat blind testen, zoals bij een Total Body Scan, indruist tegen de medische wetenschap en niet meer is dan platte geldklopperij.** Ook de Orde

van Geneesheren schoot het project af, wegens een gebrek aan wetenschappelijk bewijs dat het concept werkt, en het feit dat het naar commerciële geneeskunde neigt, gesteund op het ronselen en misleiden van mensen.

Onkelinx blijft vandaag bij haar antwoord van toen: 'Mensen worden zich de laatste jaren steeds meer bewust van hun lichaam. Dat houdt onder meer in dat ze denken baat te vinden in preventieve onderzoeken, en dat ze zelf beslissingen over hun lichaam willen nemen. Een bijkomend punt is dat individuen die geïnteresseerd zijn in zulke onderzoeken er meestal een gezonde levensstijl op na houden en hoogstwaarschijnlijk weinig baat vinden bij een vroege detectie. Ze zullen wellicht bij de minste klacht hun arts consulteren. Ik heb dus bedenkingen bij deze evolutie.'

Snelle factuur

Prescan was verrassend snel met zijn factuur, binnen de week en nog voor er een onderzoek was uitgevoerd. Toen was het al een 'herinnering'. Een klant moet ook heel wat documenten ondertekenen, onder meer om het bedrijf in te dekken tegen schadeclaims, en als een soort *informed consent*, waarbij je bevestigt dat je goed werd geïnformeerd over alles wat er bij het onderzoek komt kijken. Ook in Duitsland moet je paperassen ondertekenen, in het Duits, waarbij niet altijd duidelijk is waar het om gaat.

Tijdens het afsluitend gesprek met de arts krijg je beelden van je lichaam te zien, je hersenen en de meeste organen. Ik kreeg een opsomming van wat als kleine afwijkingen omschreven werd: niet gevaarlijk en ofwel aangeboren, ofwel een gevolg van veroudering. Kleine vlekjes in de hersenen die aftakeling van de kleinste bloedvaten aantonen, kleine cysten in lever en nieren die er al bij de geboorte zouden zijn geweest, wat slijtage op de gewrichten als gevolg van veroudering en een lichtjes vergrote prostaat, wat als normaal voor een ouder wordende man werd bestempeld. Geruststellend was het hart- en conditieonderzoek: 75 procent van de mannen tussen vijftig en zestig doet het slechter.

Bij het vertrek krijg je een 'rapportagemap' mee met je resultaten – de resultaten van de laboratoriumonderzoeken worden later opgestuurd. Plus de boodschap dat het voor een klein bedrag mogelijk is het verslag uit het Duits in het Nederlands te laten vertalen. Er is ook wat reclame voor 'hoogwaardige voedingssupplementen'. Ten slotte zit er een vriendencheque ter waarde van honderd euro bij, zodat je iemand een scan cadeau kunt doen, en een herhalingscheque ter waarde van 125 euro als je binnen twee jaar een nieuw onderzoek laat uitvoeren. De winkel moet blijven draaien.

DOOR DIRK DRAULANS